

Motion till riksdagen 2023/24:723

av **Ulrika Heindorff (M)**

En starkare livsmedelsstrategi

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över en förstärkning av livsmedelsstrategin på så sätt att den ska inkludera hur Sverige kan bli världsledande på forskning, utveckling, produktion och export av vegetariska och veganska livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över att likt i transportsektorn sätta upp specifika mål även för utsläpp från produktion av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

De utsläpp som genereras av vår livsmedelsproduktion och konsumtion har stor påverkan på den globala uppvärmningen. Enbart i Sverige står produktion och konsumtion av livsmedel för cirka en fjärdedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. FN:s klimatpanel IPCC uppger, precis som många andra forskare, att en viktig del i att bekämpa klimatförändringarna är att ställa om livsmedelssektorn. En del i det är att växtbaserad kost behöver få en större plats i vårt dagliga livsmedelsintag. Den stora köttkonsumtionen tär på klimat och miljö och behöver globalt sett minska, också i Sverige och Europa. För att kunna minska konsumtionen av animaliska proteiner behöver alternativa, växtbaserade proteinkällor upptäckas som därefter också kan förädlas.

Fler och fler konsumenter väljer en växtbaserad kost, och många av de nya produkter som har utvecklats och utvecklas är växtbaserade. De produkter och företag inom det hållbara växtbaserade segmentet som nu växer fram är ofta resultatet av flera års forskning och utveckling. För att kunna möta den efterfrågan som växer snabbt på global nivå så måste fler nya växtbaserade produkter nå marknaden tämligen omgående.

Sverige som föregångsland

Sverige kan bli ett föregångsland vad gäller forskning, utveckling och produktion av proteiner och växtbaserad mat. Idag riktas en stor del av de offentliga anslag som går till livsmedelsforskning till konventionell livsmedelsproduktion. Forskningsinvesteringar i nya, hållbara livsmedel och produktionssätt har inte fått ta del av satsningar i samma utsträckning. Forskningspolitiken ska svara upp mot globala och nationella samhällsutmaningar. Miljö, klimat och hälsa lyfts upp som prioriterade områden för beredningen. Trots detta så blev det en stor besvikelse när forskningspropositionen kom 2020. Det nationella forskningsprogrammet för livsmedel förstärks visserligen men växtbaserade livsmedel berörs bara med en enda mening i denna del: *Den ökade efterfrågan på växtbaserade livsmedel är en sådan trend med högt innovationsvärde och potential för minskad klimatpåverkan och ökad konkurrenskraft.*

Sverige har goda förutsättningar att bli en ledande nation inom forskning, förädling och i slutändan export av hållbara livsmedel. För att detta unika tillfälle inte ska gå förlorat krävs dock medvetna satsningar på forskning och utveckling där just området växtbaserade livsmedel måste pekas ut. Denna proposition gäller för tiden 2021–2024. Förhoppningen ställs nu till att den nya borgerliga regeringen i arbetet med nästa forskningsproposition särskilt prioriterar livsmedelsforskning som syftar till att göra produktion och konsumtion av livsmedel hållbar och på ett mycket tydligare sätt pekar ut växtbaserade livsmedel. Regeringen inledde i februari i år arbetet med en ny uppdaterad livsmedelsstrategi.¹ Arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 bedrivs i nära dialog med livsmedelskedjans aktörer, bland annat genom särskilda dialogmöten och rundabordssamtal. Från april till juni i år genomförde landsbygdsminister Peter Kullgren och statssekreterare Dan Ericsson tematiska samtal med representanter för företag, organisationer och myndigheter.² Ett av dessa teman var kunskap och innovation. På just det temat kan man, och bör man, förhålla sig till veganska och vegetariska livsmedel.

Köttkonsumtion

Det är glädjande att i de fall man väljer kött så väljer svenskar i allt högre utsträckning svenskt kött. Detta är bra då antibiotika används i betydligt lägre utsträckning, vi har högt ställda djurskyddsregler och klimatpåverkan är mindre än för importerat kött. Ska man välja något kött är svenskt kött från djur som betar på naturbeten det bästa valet. Betande djur är helt avgörande för att hålla landskapet öppet. Den köttproduktion som bidrar till miljönytta, som ett rikt växt- och djurliv, är viktig och ska finnas kvar.³

Köttkonsumtionen har under lång tid ökat. Från 1990 till 2017 var ökningen hela 41 procent. De senaste åren har konsumtionen legat ganska stilla på 87,5 kilo kött per person och år, men en minskning skedde 2017 till 85,7 kilo. Hälsoeffekterna av att minska på just det röda köttet är stora. Livsmedelsverket skriver på sin hemsida: *Äter man mindre än 500 gram i veckan (motsvarar 600–750 gram rått kött) minskar risken för tjock- och ändtarmscancer.*⁴ Nya rekommendation kom 2023 och nu är

¹ <https://www.regeringen.se/debattartiklar/2023/02/det-ar-dags-for-en-livsmedelsstrategi-2.0>.

² <https://www.regeringen.se/artiklar/2023/07/dialogmoten-och-rundabordssamtal-i-arbetet-med-livsmedelsstrategi-2.0>.

³ <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=7167822>.

⁴ <https://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/kostrad-och-matvanor/rad-om-bra-mat-hitta-ditt-satt/kott-och-chark>.

rekommendationen maximalt 350 gram rött kött per vecka. Det är de nya nordiska näringsrekommendationerna (NNR) som för första gången inte bara tar hänsyn till vår hälsa utan också vår planet.⁵

I början av 2022 publicerades en studie publicerad i tidskriften Nature som visar att det räcker med att ersätta 20 procent av det nötkött vi äter med alternativa proteinkällor för att minska köttätandets klimatpåverkan rejält⁶.

Den 1 januari 2018 trädde det klimatpolitiska ramverket ikraft, vilket innebär att Sverige har ett ramverk som sätter tydliga mål för att minska utsläppen. Enligt detta ska utsläppen fram till 2030 ha minskats med 63 procent jämfört med 1990. Det är positivt att det sätts ambitiösa mål i det nya regelverket. Samtidigt kan vi konstatera att det enbart är transportsektorn som har siffermål för utsläppsminskningar. Livsmedelsproduktionen och konsumtionen är i princip lika stora, men några mål för utsläppsminskningar har inte satts upp. Den mat som produceras, äts och kastas i Sverige varje år står för ungefär en fjärdedel av det totala utsläppet av växthusgaser. Mat och dryck svarar för 33 procent av svenskarnas konsumtionsrelaterade utsläpp av växthusgaser. För att vi ska få en reell effekt i arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser bör det sättas upp specifika mål även för utsläpp från livsmedel. En verklig förändring kräver förändrade kost- och livsstilsvanor.

Genom att mäta utsläpp från livsmedelsproduktion och sätta mål för minskningar samt göra det möjligt att enkelt ta del av dessa fakta kan konsumenter göra medvetna val. Det som inte mäts finns inte. Vi moderater har stor respekt för medborgarnas möjlighet att fatta egna bra beslut och då är politikens roll att se till att det finns fakta att grunda dessa beslut på.

Innovativa och växtbaserade livsmedel samt förändrade konsumtionsmönster bidrar till en del av lösningen på klimatutmaningen om det sätts konkreta mål. Enligt det nya regelverket ska regeringen i början av en mandatperiod anta en handlingsplan för hur de övergripande målen ska nås.

En sådan åtgärd skulle till exempel kunna vara att det sätts upp klimatmål eller CO₂-mål för mat och dryck som köps in och serveras i de offentliga köken. Det skulle underlätta för det offentliga att ligga steget före och dessutom inspirera andra delar av samhället till förändring.

Människors omsorg om klimat, hälsa och djur driver proteinskiftet, och det finns helt klart en positiv vegetarisk trend att ta till vara. Förutsättningarna för modern svensk växtbaserad matproduktion är goda. Skiftet som sker är mer än en trend. Människor vill ta ansvar och minska sin köttkonsumtion. Företag är redo att producera mer och bättre växtbaserade livsmedel. Samtidigt går inte politiken helt i takt med tiden.

Det finns ett antal saker som kan förbättras för att öka Sveriges konkurrenskraft och se till att företagen får bättre möjligheter, exempelvis råvaruneutrala regleringar och lagstiftning som inte hindrar utvecklingen. Det behövs vidare mer forskning på livsmedel och vegoinnovation. Livsmedelsverkets verksamhet bör vidare bejaka modernitet och nytänkande. Tillämpningen av regler ska inte stoppa nytänkande och ny mat. Det finns stora fördelar för planet, djur och hälsa med plantbaserat protein. Det finns alltså stora fördelar med att främja och ge goda förutsättningar för växtbaserad mat. Det är vidare viktigt vilka ord som används. Lagstiftning och regleringar ska inte hindra produkter genom att stoppa användandet av vissa ord och beteckningar.

⁵ <https://www.svt.se/nyheter/nya-rekommendationer-minska-mangden-rott-kott-med-30-procent>.

⁶ <https://tidningensy.se/2022/8-maj-2022/minskad-kottkonsumtion-far-markbara-miljoeffekter/>.

Det behövs fler vegetariska e-nummer. Många använder de produkter som redan finns och som har e-nummer av ren slentrian. Vegetariskt och veganskt kan bidra till att öka svensk export.

Livsmedelsstrategin infördes med brett politiskt stöd. Den hindrar inte utvecklingen av den vegetariska sektorn, men strategin är heller inte uttalat positiv till den här affärs-möjligheten för Sverige. Därför bör regeringen se över att, gärna i bred politisk samsyn, förstärka livsmedelsstrategin och se över hur Sverige kan bli världsledande på forskning, utveckling, produktion och export av vegetariska och veganska livsmedel.

Ulrika Heindorff (M)